

ОСОБЛИВОСТІ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ У ДІВЧАТ З МАСКУЛІННОЮ ТА ФЕМІНІННОЮ ГЕНДЕРНОЮ ІДЕНТИЧНІСТЮ

У статті наведено результати дослідження копінг-стратегій у дівчат з різною гендерною ідентичністю. Розкрито особливості копінг-стратегій у маскулінних та фемінінних дівчат Джерел –17.

Ключові слова: допінг-стратегії, гендерна ідентичність, маскулінність, фемінінність.

Постановка проблеми. Сьогодні особливої уваги набуває проблема вивчення психологічної адаптації людини до умов навколишнього середовища. Соціально-економічні та політичні ситуації в суспільстві призвели до зміни звичних стереотипів, до особливого загострення соціальних конфліктів сформували відчуття безвихідності, невпевненості в майбутньому, відмічається зниження почуття безпеки та захищеності. Сучасні умови життя висувають підвищені вимоги до адаптивних можливостей людини. Одним із психологічних механізмів адаптації людини до нових умов є його «совладання» з виниклими важкими ситуаціями. Подолання важких життєвих ситуацій забезпечується мобілізацією особистих ресурсів, що проявляються у певних копінг-стратегіях. Характер цих стратегій значною мірою залежить від особистісних особливостей, життєвого досвіду й інших психологічних факторів, які визначають індивідуальну своєрідність процесу подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорії гендерної ідентичності висвітлюються в працях зарубіжних та вітчизняних вчених: Е. Гідденс, У. Джеймс, Е. Дюркгейм, Ч. Кулі, Д. Марсія, Х. Тэджфел, Дж. Тэрнер, Е. Фромм, З. Фрейд, Ю. Хабермас, Е. Еріксон, К. Ясперс, Л. С. Виготський, В. С. Кон, Ю. М. Лотман, Л. В. Скворцов, С.Л.Рубінштейн, Д.Б. Ельконін, В. А. Ядов. Дослідженнями копінг-стратегій займалися: Е. Р. Ісаєва, Р. Лазарус, Ст. Н. Мясичев, М.А. Сирота, Е. Хайма, Т. К. Крюкова, М. В. Сапоровская, Е. В. Куфтяк. В основі будь-якої форми поведінки знаходиться певний спосіб реагування на ситуацію. Традиційно під стилем реагування розуміють параметр індивідуальної поведінки, що характеризує способи взаємодії людини з різними складними ситуаціями, виявляється або у формі психологічного захисту від неприємних переживань, або у вигляді конструктивної активності особистості, спрямованої на вирішення проблеми. Для позначення специфіки цих способів поведінки використовуються терміни «захист» від чого-небудь, наприклад, від неприємних переживань та копінг («справлятися, справитися» з чим-небудь, наприклад, з проблемною ситуацією). Недоліком ранніх теорій психологічного захисту-копінга було те, що вони не давали можливостей вивчити і детально описати, як за допомогою думок і дій людина долає специфічні стреси, такі як хвороба, втрата, інші загрози, що виникають за певних життєвих умовах.

У 1960-х роках почалися нові дослідження з копіngu, які раніше пов'язувалися з захисними механізмами. До цього періоду слово «копінг» (совладание) неформально використовували в медичній та соціальній літературі. У 1960-х роках концепт «копінг» почав набувати для деяких дослідників технічне значення. Деякі автори позначали певні «адаптивні» захисні механізми (наприклад, сублімацію і гумор) як копінгову діяльність (активність).

Е. Хайм виділяє три сфери ієрархічної структури психіки, в яких відбувається реалізація копінг-стратегій поведінки: емоційну, когнітивну і поведінкову. При цьому всі види копінг-стратегій поведінки поділяються з урахуванням ступеня їх адаптивних можливостей на адаптивні, частково (відносно) адаптивні і неадаптивні. Згідно такої систематизації серед стратегій емоційного копіngu адаптивними є протест і

оптимізм; частково адаптивними - емоційна розрядка і пасивна кооперація; неадаптивним - придушення емоцій, покійність, самозвинувачення і агресивність. До адаптивним стратегіям когнітивного копінга відноситься проблемний аналіз, установка на власну цінність і збереження самовладання; до частково адаптивним - відносність, придача сенсу і релігійність; до неадаптивним - смирення, розгубленість, дисимуляція та ігнорування. Поведінковий копінг представлений такими адаптивними формами, як співпраця, оптимізм; частково адаптивними-компенсацією, відволіканням і конструктивною активністю; неадаптивним - активне уникання і відступ.

Гендерна ідентичність – базова структура соціальної ідентичності, що характеризує людину (індивіда) з точки зору його приналежності до чоловічої або жіночої групи, при цьому найбільш значимої. Зараз розглядають соціальну і особисту (персональну) ідентичність. Починаючи з 80-х років ХХ століття, в руслі теорії соціальної ідентичності Теджфела-Тернера, гендерна ідентичність трактується як одна з підструктур соціальної ідентичності особистості (виділяють також етнічну, професійну, громадянську і т. д. структури соціальної ідентичності).

До останнього часу в роботах вітчизняних дослідників, присвячених вивченню гендерної ідентичності, використовувалися терміни психологічна стать, статево-рольова ідентичність, статево-рольові стереотипи, статево-рольові відносини (Агеєв В. С.; Кон В. С. та ін). Гендерна ідентичність є більш широким поняттям, ніж статево-рольова ідентичність, оскільки гендер включає в себе не тільки рольовий аспект, але й, наприклад, образ людини в цілому (від зачіски до особливостей туалету). Також поняття гендерна ідентичність несинонімічно поняттю сексуальна ідентичність (гендер – не стільки біологічний, скільки культурний, соціальний). Сексуальна ідентичність описана з точки зору особливостей самосприйняття і самоуявлення людини в контексті її сексуальної поведінки у структурі гендерної ідентичності. Поняття «ідентичність» вперше детально було представлено Е. Еріксоном. З його точки зору, ідентичність спирається на усвідомлення власного існування, передбачає сприйняття власної цілісності, дозволяє людині визначати ступінь своєї схожості з різними людьми при одночасному баченні своєї унікальності та неповторності. Е. Еріксон визначає ідентичність як процес організації життєвого досвіду в індивідуальне «Я», основною функцією якого є адаптація[17].

В кінці ХХ століття біполярна модель гендерної ідентичності була переглянута в концепції С. Бем [4]. Вона припустила, що чоловіки і жінки не обов'язково повинні відповідати традиційним статево-рольовим моделям і можуть поєднувати у своїй поведінці і маскуліні, так і фемініні, і андрогінні характеристики. С. Бем вважає, що найбільш актуальною в даний час є андрогінна модель гендерної ідентичності, яка вбирає в себе все краще. Мультиполярна модель гендерної ідентичності допускає існування декількох варіантів гендерної ідентичності в межах однієї статі.

Аналіз визначень гендерної ідентичності і підходів у вивченні даного феномена дозволяє виділити її основні компоненти: біологічна стать і маскулініність/фемінініність/андрогінність як психологічні характеристики особистості. «Аналіз сучасних досліджень зв'язку копінг-поведінки та статі респондентів показує, що дослідження дуже різноманітні як за охопленням різних професій, так і за результатами, отриманими дослідниками.

Наприклад, при вивченні гендерних особливостей переживання психологічної кризи виявилось, що чоловіки і жінки мають різні доміанти в процесі переживання. Існують схеми переживання кризи, більш характерні для жінок і більш характерні для чоловіків. Схеми, характерні для жінок, пов'язані зі спілкуванням. Схеми, характерні для чоловіків, більше пов'язані з внутрішніми переживаннями[14]. «На думку експертів, це викликано тим, що, у відповідності зі стереотипом, жінці "дозволено" показати себе слабкою, ділитися своїми проблемами і навіть просити допомоги у їх вирішенні. Подібна ж поведінка чоловіка не

схвалюється і навіть засуджується суспільством. Стереотип маскулітності передбачає здатність самостійно впоратися із ситуацією, незалежність». З цього приводу С. Л. Бем пише, що поняття психологічної статі – досить відносне, і андрогінність – гармонійне поєднання в собі типово «чоловічих» і типово «жіночих» рис дозволяє індивіду бути максимально адаптованим у суспільстві, якби він був жінкою або чоловіком.

Реязпова Л. Н. [12] при дослідженні гендерних відмінностей у виборі копінг-стратегій виявила, що в цілому «совладання» зі стресом має у чоловіків і жінок загальні закономірності. Чоловіки віддають великі переваги «Планування вирішення проблеми», ніж «Пошук соціальної підтримки». Жінки більш гнучко використовують стратегії подолання у різних сферах життя, вдаючись до підтримки соціального оточення, пошуку емоційної підтримки, соціального порівняння та ін. Традиційно вважається, щоб справитись із труднощами, чоловіки використовують більш активні, сфокусовані на проблеми копінг-стратегії, в той час як жінки намагаються впоратися з труднощами, використовуючи стратегії, орієнтовані на емоції, намагаючись їх виразити, шукати соціальної підтримки і звинувачувати себе. Але в дослідженні Реязповою було з'ясовано, що при виникненні труднощів у спілкуванні сучасні дівчата частіше відчувають негативні емоції, тобто засмучуються або злятаються, в той час як сучасні юнаки частіше не роблять активних дій.

Реязпова Л. Н. з'ясовувала також, чи справді чоловіки і жінки по-різному реагують на стрес і використовують копінг-стратегії у відповідності з домінуючим у суспільстві гендерним стереотипом ролівої функції: жінки більше фокусуються на міжособистісних і емоційних аспектах ситуації, в той час як чоловіки концентруються на концепціях вирішення проблеми. Гіпотеза автора дослідження про те, що чоловіки менше схильні до стресу, ніж жінки того ж віку не підтвердилася. Це і зрозуміло - стресу в однаковій мірі схильні жінки і чоловіки, але вони по-різному справляються і зі стресом, і з його наслідками. Не ствердилася гіпотеза автора і про те, що копінг-стратегії чоловіків відрізняються від копінг-стратегій жінок. Можливо, відсутність істотних відмінностей в копінг-стратегіях в даному випадку пояснюється тим, що національні особливості управління виявилися більш значущі статево-рольових.

Мета статті – вивчити особливості копінг-стратегій у дівчат з різною гендерною ідентичністю.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Вивчення статусів ідентичності дівчат показало наступні результати. Найбільш частим статусом ідентичності став статус досягнутої позитивної ідентичності (50,8%), це говорить про те, що у половини дівчат сформована певна сукупність особистісно значущих цілей, цінностей і переконань, що забезпечують відчуття спрямованості і усвідомленості життя. Менше зустрічається псевдопозитивна ідентичність (20,8%), яка характерна для таких проявів як: стабільне заперечення своєї унікальності або, навпаки, її амбітне підкреслення, ригідність Я-концепції, хворобливе неприйняття критики в свою адресу, низька рефлексія. У 15,8% дівчат була виявлена дифузна ідентичність, що свідчить про відсутність міцних цілей, цінностей, переконань і спроб їх активно сформувати. Для 12,5% дівчат характерна передчасна ідентичність, яка виникає коли людина взагалі не робить незалежних життєвих виборів, ідентичність не усвідомлюється, скоріше це варіант нав'язаної ідентичності. Такий статус ідентичності як мораторій (криза ідентичності) не виявлений.

Для фемінінних, як і для маскулітних дівчат характерна досягнута позитивна ідентичність є найбільш оптимальною. Дівчата, які брали участь у дослідженні, пройшли період підліткового віку, тому багато з них досягли статусу ідентичності, характерного для зрілих особистостей. При цьому серед дівчат з фемінінним симптомокомплексом позитивна ідентичність більш виражена, ніж серед дівчат маскулітного типу. Також для фемінінних дівчат характерна дифузна (розмита) ідентичність, для маскулітних вона менш характерна,

ймовірно в силу особливостей: нерішучість, страх осудження і змін, притаманних фемінінним дівчатам частіше, ніж маскулінінним.

Передчасна ідентичність, навпаки, часто зустрічається у маскулінінних дівчат і практично не зустрічається в фемінінних, це може бути пов'язано з вираженою авторитарністю маскулінінних дівчат. Псевдопозитивна ідентичність є як у фемінінних, так і у маскулінінних дівчат, але у маскулінінних цей показник удвічі вищий.

В результаті проведення методики Р. Лазаруса «Способи совладаючого поведіння» ми отримали: домінуючою копінг-стратегією є стратегія позитивної переоцінки (домінує у 29,7% дівчат). Стратегія позитивної переоцінки передбачає подолання негативних переживань у зв'язку з проблемою за рахунок її позитивного переосмислення, розгляду її як стимула для особистісного зростання. Дівчата орієнтовані на філософське усвідомлення проблемної ситуації і включення її в контекст роботи особистості над саморозвитком. Однією з провідних копінг-стратегій є також стратегія втечі-уникнення (домінує у 20,2% дівчат). Стратегія втечі-уникнення передбачає спроби подолання особистістю негативних переживань у зв'язку з труднощами за рахунок реагування за типом ухилення: заперечення проблеми, фантазування, відволікання і інш.

Для дівчат з перевагою даної копінг-стратегії характерні неконструктивні форми поведінки в стресових ситуаціях: заперечення або повне ігнорування проблеми, ухилення від відповідальності, пасивність, нетерпіння, спалахи роздратування, занурення в фантазії, переїдання, вживання алкоголю з метою зниження болісної емоційної напруги. Також до провідних копінг-стратегій можна віднести пошук соціальної підтримки (домінує у 14,6%). Стратегія пошуку соціальної підтримки передбачає спроби розв'язання проблеми за рахунок залучення зовнішніх ресурсів, пошуку інформаційної, емоційної і дієвої підтримки. Для таких дівчат характерна орієнтація на взаємодію з іншими людьми, очікування уваги, поради, співчуття. Рідко у дівчат домінують такі копінг-стратегії як: планування вирішення проблеми (8,3%), самоконтроль (9,9%), прийняття відповідальності (8,7%) і дистанціювання (5,5%). Стратегія планування вирішення проблеми передбачає спроби подолання проблеми за рахунок аналізу ситуації і можливих варіантів поведінки, вироблення стратегії вирішення проблеми та планування власних дій.

Стратегія самоконтролю передбачає спроби подолання негативних переживань у зв'язку з проблемою за рахунок придушення і стримування емоцій, характеризується високим контролем поведінки і прагненням до самовладання. Часто така поведінка свідчить про страх самокритики, надмірної вимогливості до себе, призводять до свехконтролю поведінки. Стратегія передбачає дистанціювання, спроби подолання негативних переживань, у зв'язку з проблемою, за рахунок суб'єктивного зниження її значущості та ступеня емоційної залученості в ній. Для дівчат характерне використання інтелектуальних прийомів раціоналізації, перемикання уваги, відсторонення, гумор, знецінення та інш. Стратегія прийняття відповідальності передбачає визнання суб'єктом своєї ролі у виникненні проблеми та відповідальності за її рішення. Вираженість даної стратегії у поведінці може призводити до невинуватого самокритики, переживання почуття провини і незадоволеності собою. Найменш вираженою копінг-стратегією у дівчат є конфронтаційний копінг (домінує у 2,7%). Стратегія конфронтації передбачає спроби розв'язання проблеми за рахунок не завжди цілеспрямованої поведінкової активності, здійснення конкретних дій, спрямованих на зміну ситуації, або на усвідомлення негативних емоцій у зв'язку з виниклими труднощами.

Висновки. Між фемінінними і маскулінінними дівчатами щодо домінуючих копінг-стратегій істотних відмінностей не виявлено. Тільки стратегія втечі-уникнення більш виражена у дівчат фемінінного типу, ніж у дівчат маскуліного типу. Методика Д. Амірхана «Індикатор копінг-стратегій» показала вираженість копінг-стратегій вирішення проблем та пошук соціальної підтримки. Це свідчить про їхню особистісну адаптованість та вибірковість

(залежно від проблемної ситуації вибирається один з двох варіантів копінг-стратегій). Показники стратегії уникнення проблем низькі, що говорить про активну позицію дівчат в цілому. Серед когнітивних копінг-стратегій адаптивні стратегії (форми поведінки, спрямовані на аналіз проблем і можливих шляхів виходу з них) домінують у найменшій кількості дівчат (у 29%). У 32,5% когнітивні копінг-стратегії спрямовані на оцінку труднощів у порівнянні з іншими, надання особливого сенсу їх подолання), і, найбільш, часто (у 38%) зустрічаються неадаптивні стратегії (пасивні форми поведінки з відмовою від подолання труднощів, з умисною недооцінкою неприємностей). Серед емоційних копінг-стратегій частіше зустрічаються адаптивні копінг-стратегії: емоційні стани з активним обуренням і протестом по відношенню до труднощів і впевненістю в наявності виходу в будь-якої, навіть найскладнішої, ситуації (у 49,1% дівчат).

Поведінкові копінг-стратегії частіше зустрічаються у дівчат із не адаптивним варіантом – це поведінка, що передбачає уникнення думок про неприємності, пасивність, самоту, спокій, ізоляція, прагнення піти від активних інтерперсональних контактів, відмова від вирішення проблем (домінує у 39,1%). Адаптивні стратегії - поведінка особистості спрямована на співпрацю зі значимими людьми, шукає підтримки у найближчому соціальному оточенні, зустрічаються - виявлені (у 34,3%). І найменш вираженими можна назвати відносно адаптивні копінг-стратегії (поведінка, що характеризується прагненням до тимчасового відходу від вирішення проблем за допомогою алкоголю, лікарських засобів, занурення в улюблену справу, подорожі, виконання своїх заповітних бажань), вони домінують у 29,5% дівчат. Щодо когнітивних копінг-стратегій дослідження показало: у фемінінних дівчат серед домінуючих стратегій «не адаптивних» і «щодо адаптивних» варіантів більше ніж у маскулінних. При цьому адаптивні стратегії у маскулінних дівчат зустрічаються частіше, ніж у фемінінних. Це може бути пов'язано з особистісною стійкістю, рішучістю та схильністю до активної діяльності, яку часто відносять до маскуліного симптомокомплексу. Серед емоційних копінг-стратегій адаптивні варіанти навпаки домінують у дівчат фемінінного типу, тоді як «неадаптивні і щодо адаптивні» – у дівчат маскуліного типу. Серед поведінкових стратегій у маскулінних дівчат адаптивних стратегій не існує, а неадаптивних та середньоадаптивних більше ніж у фемінінних дівчат. Можна зробити припущення (висновок) про те, що у дівчат сформована зріла і найбільш оптимальна гендерна ідентичність, що виражається в позитивному статусі цієї гендерної ідентичності. При виборі копінг-стратегій дівчатам найбільш притаманний оптимізм, активні дії і позитивна рефлексія. Маскуліні дівчата у випадках необхідності подолання стресових ситуацій воліють активно діяти замість того, щоб шукати підтримку і допомогу оточуючих. Фемінінні дівчата частіше вдаються до уникнення проблемних ситуацій і недооцінку переживань, пов'язаних із ними.

Література

1. Агеев В. С. Психологические и социальные функции полоролевых стереотипов // В.С. Агеев // Вопросы психологии. – 1987. № 2. – С. 152-158.
2. Алешина Ю.Е. Проблемы усвоения ролей мужчины и женщины / Ю.Е. Алешина, А.С. Волович // Вопросы психологии. – 1991. №4
3. Бем С. Линзы гендера. Трансформация взглядов на проблему неравенства полов / С. Бем. - М.: РОССПЭН, 2004. — 329 с.
4. Бендас Т.В. Гендерные исследования лидерства / Т.В. Бендас // Вопр. психологии. - 2000.- № 1.- С. 87-95.
5. Берн Ш. Гендерная психология / Ш.Берн. – М.: Олма-Пресс, 2001.
6. Василюк Ф.Е. Жизненный мир и кризис: типологический анализ критических ситуаций/ Ф.Е. Василюк // Психологический журнал. – М.: Институт психологии РАН, 1995. - № 3. - С.90-101.

- 7.Василук Ф.Е. Психология переживания. Анализ преодоления критических ситуаций /Ф.Е.Василук – М.: Издательство Московского университета, 1984.
- 8.Еремеева А.И. Психологическая защита / А.И. Еремеева, Э.И. Киршбаум. – М.: «Смысл», 2001. - 181 с.
- 9.Маришук В.Л. Поведение и саморегуляция человека в условиях стресса / В.Л. Маришук, В.И. Евдокимов. – СПб.: «Питер», 2001
- 10.Павленко В. Н. Представления о соотношении социальной и личностной идентичности в современной западной психологии /В.Н.Павленко //Вопросы психологии. 2000. N 1. – С. 135-141.
- 11.Рассказова Е.И. Копинг-стратегии в психологии стресса: подходы, методы и перспективы исследований /Е.И. Рассказова, Т.О. Гордеева //Психологические исследования. – 2011, No.3
- 12.Резяпова Л.Р. Исследование гендерных различий в копинг-стратегиях /Л.Р.Резяпова. – БГПУ им.М. Акмуллы
- 13.Романова Е.С. Механизмы психологической защиты. Генезис. Функционирование. Диагностика/ Е.С. Романова, Л.Р. Гребенников. - Мытищи, 1996
- 14.Самара О.Е. Гендерные особенности копинг-стратегий у работников МЧС / О.Е. Самара. – ОНУ им.И. И. Мечникова
- 15.Сирота Н.А. Копинг-поведение в подростковом возрасте / Н.А. Сирота //диссертация доктора медицинских наук. – СПб., 1994
- 16.Совладание со стрессом: теория и психодиагностика /Под ред.Л.И. Вассермана. – СПб.: «Речь», 2010
- 17.Ядов В. А. Социальная идентичность личности /В.А.Ядов. – М., 1994

References

- 1.Ageev V. S. Psihologicheskie i sotsialnyie funktsii polorolevyih stereotipov / V.S. Ageev //Voprosyi psihologii. – 1987. N 2. – S. 152-158.
- 2.Aleshina Yu.E. Problemyi usvoeniya roley muzhchinyi i zhenschinyi / Yu.E. Aleshina, A.S. Volovich //Voprosyi psihologii. – 1991. #4
- 3.Bem S. Linzyi genera. Transformatsiya vzglyadov na problemu neravenstva polov / S. Bem. - М.: ROSSPEN, 2004. — 329 s.
- 4.Bendas T.V. Gendernyie issledovaniya liderstva /T.V. Bendas //Vopr. psihologii. - 2000.- # 1.- S. 87-95.
- 5.Bern Sh. Gendernaya psihologiya /Sh.Bern. – М.: Olma-Press, 2001.
- 6.Vasilyuk F.E. Zhiznennyiy mir i krizis: tipologicheskii analiz kriticheskikh situatsiy/ F.E. Vasilyuk // Psihologicheskii zhurnal. – М.: Institut psihologii RAN, 1995. - № 3. - S.90-101.
- 7.Vasilyuk F.E. Psihologiya perezhivaniya. Analiz preodoleniya kriticheskikh situatsiy /F.E.Vasilyuk – М.: Izdatelstvo Moskovskogo universiteta, 1984.
- 8.Eremeeva A.I. Psihologicheskaya zaschita / A.I. Eremeeva, E.I. Kirshbaum. – М.: «Smysl», 2001. - 181 s.
- 9.Marischuk V.L. Povedenie i samoregulyatsiya cheloveka v usloviyah stressa / V.L. Marischuk, V.I. Evdokimov. – SPb.: «Piter», 2001
- 10.Pavlenko V. N. Predstavleniya o sootnoshenii sotsialnoy i lichnostnoy identichnosti v sovremennoy zapadnoy psihologii /V.N.Pavlenko //Voprosyi psihologii. 2000. N 1. – S. 135-141.
- 11.Rasskazova E.I. Koping-strategii v psihologii stressa: podhodyi, metodyi i perspektivyi issledovaniy /E.I. Rasskazova, T.O. Gordeeva //Psihologicheskie issledovaniya. – 2011, No.3

- 12.Rezyapova L.R. Issledovanie gendernyih razlichiy v koping-strategiyah /L.R.Rezyapova. – BGPU im.M. Akmullyi
- 13.Romanova E.S. Mehanizmyi psihologicheskoy zaschityi. Genezis. Funktsionirovanie. Diagnostika/ E.S. Romanova, L.R. Grebennikov. - Myitishi, 1996
- 14.Samara O.E. Gendernye osobennosti koping-strategiy u rabotnikov MChS / O.E. Samara. – ONU im.I. I. Mechnikova
- 15.Sirota N.A. Koping-povedenie v podrostkovom vozraste /N.A. Sirota //dissertatsiya doktora meditsinskih nauk. – SPb., 1994
- 16.Sovladanie so stressom: teoriya i psihodiagnostika /Pod red.L.I. Vassermana. – SPb.: «Rech», 2010
- 17.Yadov V. A. Sotsialnaya identichnost lichnosti /V.A.Yadov. – M., 1994

Бидюк И.А., Соловьева Д.О.

Особенности копинг-стратегий у девушек с маскулинной и фемининной гендерной идентичностью

В статье приведены результаты исследования копинг-стратегий с учетом гендерной идентичности. Особенный интерес к проявлениям копинг-стратегий у маскулинных и фемининных девушек. Источников -17.

Ключевые слова: копинг-стратегии, гендерная идентичность, маскулинность, и фемининность.

Bidyuk I.A., Solovyeva D. O.

Features coping strategies of girls with masculine and feminine gender identity

The article presents the results of a study of coping strategies and gender identity. Of particular interest to the manifestation of the coping strategies of masculine and feminine girls. Sources -17.

Key words: coping strategies, gender identity, masculinity, and femininity.

Бідюк Інна Аркадіївна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного аерокосмічного університету ім. М.Є.Жуковського «ХАІ», м.Харків,

Соловійова Даніела Олегівна – студент-магістр спеціальності «Психологія» гуманітарного факультету Національного аерокосмічного університету ім. М.Є.Жуковського «ХАІ», м. Харків.

УДК 159.942.33

Bogucharova E.I.

**EFFECTS OF EMOTIONAL COMPETENCE ON
SELF-DETERMINATION OF POSTGRADUATE STUDENT (PhD) AS UNIVERSITY
TEACHER**

The psychological factors of successful educational co-operation are investigated in the system «university teacher-student», particularly for the entry-level teachers of university – postgraduate students (PhD). There are most essential among them emotional competence of postgraduate students as teaching subjects, its positive influence on academic records of students as learning subjects and psychological well-being of both subjects of educational process. Reliability of research results is provided with the variety of the applied experimental methods, multiple regressive analysis too. Research is opened by the new prospects for assessing the role of quality of higher